

ktoré jednotliví aktéri majú a na základe ktorých je možné pripísať im význam. Jej súčasťou je aj historický prehľad udalostí, ktoré sprevádzali proces ustanovovania krajov ako samostatných jednotiek územnej samosprávy v kontexte Českej republiky. Tieto informácie sú hodnotnou ilustráciou toho, ako sa regionálna a komunálna politika ustanovili v jednej z krajín strednej Európy, dopĺňajúc tak literatúru, ktorá zachytáva formovanie komunálnej politiky v iných európskych či svetových krajinách. Prehľad, v kontexte témy celej štúdie, pochopiteľne zahŕňa aktérov, ktorí v jednotlivých fázach vstupovali do spomínaného procesu.

Na túto kapitolu nadväzuje posledná kapitola štúdie, ktorá bližšie popisuje analýzu tvorby politík a role politických aktérov na úrovni práve komunálnej politiky, konkrétne na úrovni obcí. Autori tu predstavujú špecifiká komunálnej politiky, pričom poukazujú na hlavné rozdiely vo faktorech, ktoré majú na rôznych úrovniach politiky, napríklad v porovnaní s tou národnou, významný dopad na rozhodovanie a *policy-making*. V kapitole pri analýze vychádzajú z Balíkovej teórie koalícií, ktorá je v tomto prípade aplikovaná na komunálnu politiku či z Bubeníčkovskej typológie modelov lokálnej demokracie. Aplikovaním vybraných teórií boli autori a autorka schopní identifikovať, v čom môžu byť tieto prístupy v analýze komunálnej politiky prínosom, a naopak, čomu sa pri ich aplikácii vyvarovať, prípadne kde sú v tomto kontexte ich slabiny. Pozitíva a riziká spojené s aplikáciou teórie koalícií sú podrobnejšie ilustrované na špecifických prípadoch politických systémov obce Nákří a mestskej časti Praha 10.

Autori a autorka už na začiatku publikácie jasne vymedzujú, čo knihou sprostredkovať chceli a čo nie. Napríklad, cieľom knihy podľa autorov nie je prispieť k prehĺbeniu poznatkov o politologických teóriách, výskumných nástrojov v politicko-vedeckom výskume, dokonca ani pre-

hĺbiť znalosti v oblasti verejných politík (s. 10). Štúdiami chcú prispieť skôr k diskusii o limitoch spojených k využitím teoretických východísk pre skúmanie konkrétnych prípadov a o ich prekonávaní. Jasne tiež definujú, že cieľovou skupinou sú primárne študenti a študentky magisterského či doktorandského štúdia. Tento cieľ, orientácia na študenta ako začínajúceho vedca, je dobre naplnený, študenti a študentky získajú prehľad o komplexnosti politických procesov, niektorých analytických nástrojoch, či o tom, na čo treba dať pozor pri ich aplikácii. Ak je teda cieľovou skupinou naozaj študent, môže prvá kapitola slúžiť ako vhodný náhľad do prístupov a aspektov analýzy politiky. Napriek tomu, že sa autori a autorka opakovane vzťahujú k politológii a študentom tohto odboru, štúdia by však mohla byť vhodným študijným materiálom aj pre študentov iných, najmä spoločenskovedných odborov.

Lenka Kissová

Karl-Siebert Rehberg, Franziska Kunz, Tino Schlinzig (eds.):
PEGIDA. Rechtspopulismus zwischen Fremdenangst und »Wende« – Enttäuschung? Analysen im Überblick
Bielefeld, Transcript 2017, 377 s.

Pegida, tedy „Patriotští Evropané proti islamizaci naší vlasti“, se jako uskupení spontánně ustanovilo před více než třemi lety, konkrétně 20. října 2014. Vzniklo v Drážďanech, paradoxně ve městě s jednou z největších životních úrovní v rámci tzv. nových spolkových zemí. Jeho členové chtěli a dodnes chtějí pravidelnými pondělními večerními „procházkami“, které jsou ve skutečnosti spíše demonstracemi, dokonce demonstracemi, které díky svému počtu již Německo dlouhou dobu nepamatuje, protestovat proti otevírání se německé společnosti jiným kulturám. Ostatně Pegida je dodnes uskupením, které poněkud polari-

zuje společnost a které ovlivňuje obraz města v jiných částech Saská, ale i celého Německa. Ve městě vzniklo i uskupení No-Pegida, jehož protesty však nejsou ani zdaleka tak masivní jako u Pegidy a které jsou směřovány jako kritika Pegidy. Pokud je tedy dnes Pegida považována za drážďanské hnutí, které je výrazem resentimentů proti náboženským menšinám, proti „Lügenpresse“ (prolhanému tisku a potažmo médiím jako takovým), proti tzv. Willkommenskultur (kultuře vítání) a proti „zrádcům lidu“, pak například NoPegida či jiná uskupení jsou přesným opakem těchto postojů. Ovšem jim se na rozdíl od Pegidy pozornosti nedostává, proto je dnes Pegida považována za jedno z největších protestních antiglobalistických hnutí v rámci Německa.

Reakce odborné politologické veřejnosti na působnost Pegidy v Drážďanech proto na sebe nenechala dlouho čekat. Nejprve se na půdě rezidenčního zámku v tomto saském hlavním městě konaly pravidelné konference na téma Pegida, dále pak vznikla řada publikací a studií v různé kvalitě, tu rychle a v podstatě publicisticky sepsaných, jindy naopak dobře metodologicky i jinak zpracovaných, které reagují na tento nový drážďanský fenomén. Průkopnické práce, díky nimž jsme rozpoznali i příčiny nespokojenosti a strukturu protestujících osob, jsou v tomto ohledu od dvou významných drážďanských politologů Wernera J. Patzelta a Hanse Vorländera, byly vydány rok po vzniku Pegidy a vycházejí z rozsáhlého šetření, které jejich týmy naprosto nezávisle na sobě, a dokonce v ostré konkurenci realizovali.

Práci bylo od té doby vydáno na desítky, tak moc významným výzkumným objektem se Pegida stala. Sborník s názvem *PEGIDA. Rechtspopulismus zwischen Fremdenangst und »Wende«-Enttäuschung? Analyse* nim *Überblick*, který byl vydán minulý rok a který je výsledkem sympozia uskutečněného v Drážďanech na podzim roku 2015, obsahuje 23 příspěvků od 27 autorů, pře-

vážně politologů a sociologů, a podává velmi slušný, ale přitom interdisciplinárně různorodý pohled na Pegidu. Kniha je rozdělena na tři části. V první je zachycen vývoj původních „procházek“ Pegidy a reakce, které tyto demonstrace vyvolávaly. Pro sociology je tato část nejvýznamnější, protože obsahuje i výsledky z šetření, která se přímo na demonstracích Pegidy realizovala. Druhá část je nejobsáhlejší a zahrnuje různé příspěvky, v nichž autoři obhajují či vysvětlují různé teze, s nimiž přistupují k problematice protestních hnutí a Pegidy. Tato část je pak ještě dále členěna a zachovává se zde struktura jednotlivých panelů ze sympozia. Autorsky je tato část koncipována jednak z autorů, kteří pocházejí přímo z Drážďan, ale také z autorů, kteří působí mimo toto hlavní město spolkové země Saská. V třetí části pak nalezneme postřehy autorů, publicistů či spisovatelů v esejistické podobě.

Vedle již zmiňovaných renomovaných politologů Wernera J. Patzelta a Hanse Vorländera, z jejichž výstupů plyne, že je třeba vnímat aktivity Pegidy jako „varovné signály“ ze Saská směrem do celoněmecké politiky, na něž je třeba adekvátně reagovat, že tedy nejde o žádný lokální protest, tak se zde vyskytují příspěvky dalších významných autorů a intelektuálů. Mezi nimi nalezneme například Franka Richtera, dlouholetého ředitele Saské zemské centrály pro politické vzdělávání, který je již dnes ředitelem prestižní a renomované „Nadace Frauenkirche“, jejímž cílem je podporovat demokracii ve městě, a který je z působení Pegidy a z radikalizace jejích demonstrací velmi znepokojen.

Podle Richtera je právě v kontextu fungování Pegidy zapotřebí posilovat bezpodmínečně směřování Německa jako „humanitárního státu“. „Azylové právo je základní právo“ (s. 320), píše a vyzývá k tomu, aby se lidé v Německu, jedno zda v jeho západní či východní části (což je narážka na to, že názory, jež zastává Pegida, se silněji vyskytují právě na východě země),

chovali odpovědně vůči těm částem světa, které jsou postiženy válkou či jinými útrapami. Hovoří o známém argumentu historické odpovědnosti Německa – tedy o jakési historické hypotéce, kterou Německo splácí. Richter zároveň apeluje na politiky na různých úrovních, aby spolupracovali na této pomoci. Zároveň se však v jeho závěrech objevuje něco, na co se v různých modifikacích odkazují také někteří další přispěvatelé do tohoto sborníku: že totiž působnost Pegidy je legitimní, že otázky, které její reprezentanti a sympatizanti nastolují, patří do demokratického diskurzu německé společnosti, že korespondují s dnešní postmoderní krizí a že je třeba na tato jejich znejistění ohledně schopnosti Německa ustát současné krize, hledat uspokojivé odpovědi. Na druhou stranu však jednoznačně Richter a s ním i ostatní přispěvatelé odmítají pravicově extremistické projevy, které se na demonstracích Pegidy také objevují. „Rasistické postoje, postoje, které pohrdají lidskostí, které jsou antisemitské a které vyzývají k násilnostem proti jiným osobám, musí být jednoznačně pojmenovány, odmítnuty, morálně odsouzeny a politicky je též třeba se s nimi vypořádat.“ (s. 321) Závěrem je pak to, že komunikace s reprezentanty Pegidy nebo s osobami, které s ní názorově souzní, může selhat, ovšem pokud se s nimi vůbec nebude jednat, tak to selhání rovnou znamená. V souladu s Dahrendorfovým pojetím demokracie pak odkazuje na to, že demokracie je založena na konfliktu a že je proto třeba i tento drážďanský společenský konflikt vnímat, nepřehlížet ho a umět se s ním vyrovnat. To je de facto i ústřední teze konference, která se v Drážďanech konala a jejíž studie publikace obsahuje.

Politologii jako vědě je často vytýkáno to, že nedokáže včas reagovat na různé aktuální společenské a politické problémy, ovšem v tomto případě jsou politologové na „pulzu času“. Jinými slovy, výzkum Pegidy, tohoto prvního nového sociálního hnutí, které v sobě propojuje jednak rysy

pravicového populismu svým odkazem na etnickou nesnášenlivost, ale i levicového s odkazem na nedobrou sociální situaci běžného obyvatelstva a založeného na neochotě podporovat stát v podpoře migrace a uprchlíků, je něčím, co sociálním vědcům „neuteklo“. Kniha vznikla pod vedením drážďanského sociologa Karla-Siegberta Rehberga a podařilo se v ní publikovat texty řady odborníků odjinud. Jmenujme zejména Karla-Heinze Reubanda z Düsseldorfu, odborníka na německý pravicový populismus, nebo Dietera Ruchta z Berlína. Publikace sborníkového charakteru, která reflektuje Pegidu z různých hledisek, však obsahuje příspěvky nejen akademiků, ale i významných intelektuálů, například spisovatele Inga Schulzeho nebo psychoanalytika Hanse-Joachima Maaze. Pokud zůstaneme u vědecky pojatých textů, tak vedle drážďanských politologů přispěli také kolegové z Chemnitz a Lipska (P. Kocyba a O. Decker) a podnětný je též příspěvek o „avantgardní funkci“ Drážďan od roku 1989 od Joachima Fischera, v němž autor zmiňuje určité ideové a personální podhoubí, které se v tomto městě vyskytuje a které pak napomohlo i ke zrodu Pegidy a k jejímu prosazení se do současné pozice.

Autoři ve svých zjištěních, ať už empiricky, či jinak analyticky podmíněných, nejdou docházejí k poněkud rozdílným závěrům. Například již zmiňovaný drážďanský politolog Werner J. Patzelt míní, že Pegida „není žádné sociální hnutí“, ale že je to „spolehlivě organizovaný úkaz, který vznikl kvůli demonstracím jednoty obsahově podobně smýšlejících lidí, kteří se za tu dobu stali často již známými a přáteli a jejichž cílem dnes je se shromažďovat a solidárně ukazovat společnou názorovou jednotu“ (s. 71). Patzelt, jemuž je částí odborné obce vytýkáno, že Pegidě „straní“, se de facto snaží tyto protesty chápat jako v podstatě pochopitelné protesty dezorientovaných lidí, kteří žádají od svých politiků vysvětlení. Naopak sociolog Piotr Ko-

cyba dochází k jinému poznatku. Souhlasí s tím, že se v případě Pegidy nejedná o sociální hnutí osob, které jsou nespokojené a znepokojené, nýbrž že jde „o neobvyklé uskupení, o protestní hnutí, jemuž dominují muži a v němž se projevuje agrese, jehož členové se setkávají v pozoruhodném počtu, aby demonstrovali nenávisť vůči islámu“ (s. 152). Názory na Pegidu se v jednotlivých příspěvcích pohybují mezi těmito dvěma póly.

Knihu lze doporučit jako příspěvek k poznání různých aspektů fungování Pegidy. Její slabinou je sborníková podoba a zejména odlišná kvalita jednotlivých příspěvků, a to včetně jejich metodologického či terminologického ukotvení. Jde však o texty, které by neměly být přehlédnuty, pokud se věnujeme tomuto v současnosti bezesporu nejvýraznějšímu protestnímu hnutí v Německu. De facto můžeme říci, že v tomto svazku jsou obsaženy klíčové poznatky o Pegidě až do roku 2016. Také v tom je přínos této knihy.

Na druhou stranu způsobuje právě značná interdisciplinární roztržičnost jednotlivých příspěvků též častá opakování. Také v této recenzi tedy dospíváme k podobnému závěru, jako je tomu u některých jiných představení této publikace: méně by zde znamenalo více a prospělo by to větší obsahové kompaktnosti knihy.

Sociologická dimenze zde sice není zastoupena špatně, přesto by však konkrétnější zaměření příspěvků a společný metodologický rámec přispěly k větší přehlednosti a lepší orientaci v tak obsáhlé knize. Čtenář je za této situace přinucen si příslušné obsahové i metodologické „rozinky“ v knize nalézt a vysbírat sám a hledá přitom ve značně neujednoceném prostředí. Obsahově by se navíc nabízelo větší propojení zejména politologických příspěvků se soudobým výzkumem sociálních a protestních hnutí. Příčiny jejich vzniku, jejich působnost, obsahové zaměření a úspěchy by nebylo špatné uvést i v komparativní perspektivě, ať už v případě jiných němec-

kých měst, v nichž k podobným protestům též dochází či docházelo, nebo naopak v některých jiných evropských městech a regionech, což se v případě tohoto recenzovaného sborníku bohužel neděje. Také postrádáme ukotvení Pegidy do současného studia populismu, resp. pravicového extremismu. To jsou jisté slabiny. Přesto jde o další významný informační zdroj o Pegidě, uskupení, které si stanovilo za cíl působit tak dlouho, dokud nezmizí problémy, kvůli kterým vzniklo. Zatím se mu to daří a obraz o tom podává také tato publikace.

Lukáš Novotný

Andrew Glencross: *Why the UK Voted for Brexit: David Cameron's Great Miscalculation*

Basingstoke, Palgrave Macmillan 2016, 84 s.

S ohledem na své následky (které jsou stále ještě obtížně predikovatelné) představuje referendum o setrvání země v Evropské unii, které se ve Velké Británii konalo 23. června 2016, jednu z nejvýznamnějších událostí posledních dekad. I rok a půl po svém konání navíc vzbuzuje velké emoce a kontroverze. Recenzovaná kniha Andrewa Glencrosse s názvem *Why the UK Voted for Brexit: David Cameron's Great Miscalculation*, jež vyšla v nakladatelství Palgrave v říjnu roku 2016, se problematikou referenda zevrubně zabývá. Její název odkazuje na Glencrossovo přesvědčení rezonující celým textem, podle něhož epochální rozhodnutí britských voličů, kdy se 51,9 % z nich rozhodlo hlasovat pro odchod z Evropské unie, učinilo z do té doby (pouze) hazardního rozhodnutí Davida Camerona osudovou chybu. Podle autora se jedná „o jeden z největších kiksů, kterých se britský ministerský předseda vůbec kdy v historii dopustil“ (s. 2). Glencross zdůrazňuje, že Cameron, kterého vlastní rozhodnutí delegovat v otázce brit-